

Анотація дисципліни

Навчальна дисципліна «Актуальні питання історії та культури України» є нормативною освітньою компонентою, Зміст навчальної дисципліни зосереджує увагу здобувача вищої освіти на особливостях проявів минулого в культурному просторі України. У своїй основі вивчення даної освітньої компоненти сприятиме отриманню здобувачами освіти системи історичних знань, умінь і навичок, розвитку здатності до творчого мислення, судження, усвідомлення загальнолюдських цінностей у світлі історичних подій; навчить студента рухатись у просторі ідей, фактів, відрізняти міф, кліше від історичного факту, віднайти істину; сприятиме формуванню національно-свідомого громадянина, патріота України.

Мета вивчення освітньої компоненти є систематизація знань здобувачів вищої освіти з історії та культури України, аналіз історико-культурологічних фактів, надбань, умінь робити висновки, які допоможуть орієнтуватися в сучасному житті країни; закласти основи політичної культури здобувачів; допомогти здобувачам засвоїти прийоми роботи з науковою літературою суспільно-політичного та культурологічного спрямування; розгляд проблем розвитку української культури від первісного ладу до наших днів, зосередження основної уваги на найвидатніших досягненнях культури на кожному її етапі розвитку, розгляд взаємозв'язків української культури зі світовою, етапних досягнень українського народу в галузі культури упродовж тривалої боротьби за національну незалежність і власну державність.

Завдання навчальної дисципліни полягає в тому, щоб забезпечити послідовне і цілісне вивчення курсу, використовуючи для цього всі види занять (лекції, практичні заняття, самостійну роботу). При цьому слід пояснити с здобувачам особливості вивчення цієї дисципліни, як науки, що відчуває на собі суб'єктивний вплив авторів, щодо історико-культурних процесів.

Питання історії та культури України мають викладатися у прямому логічному зв'язку з поточним матеріалом з метою формування у здобувачів матеріалістичного світогляду і діалектичного методу пізнання.

Одним із важливих завдань навчальної дисципліни «Актуальні питання історії та культури України» є підвищення освіченості здобувачів вищої освіти ЧНУ імені Юрія Федьковича. Отримані звання допоможуть у формуванні їх гуманістичного світогляду та сприятимуть розумінню сучасного демократичного і правового життя, а також готовності до інтелектуальної праці у формуванні незалежної держави.

Пререквізити. Одночасно з вивченням дисципліни здобувачі освіти набувають знань з курсів: «Іноземна мова» та «Українська мова (за професійним спрямуванням)», шкільні курси з історії України.

Вивчення дисципліни «Актуальні питання історії та культури України» сприяє формуванню загальних компетентностей і програмних результатів навчання:

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

У результаті вивчення дисципліни студент повинні набути таких компетенцій:

Загальні компетенції (ЗК)	ЗК 2	Здатність до застосування знань у практичних ситуаціях.
	ЗК 9	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
	ЗК 10	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.
	ЗК 12	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.
Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН 2	Демонструвати вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами інформаційних технологій
	ПРН 5	Усвідомлювати вплив вікових особливостей учнів на різні сфери їх розвитку, психічні процеси та використовувати відповідні форми і методи роботи з учнями; розпізнавати індивідуальні особливості учнів та враховувати їх під час планування та здійснення освітнього процесу, формування мотивації учнів та організації пізнавальної діяльності, розвитку позитивної самооцінки, я-ідентичності; підтримувати взаємодію між учнями для сприяння їхньому соціальному розвитку, формувати навички взаємодопомоги та співпраці.

	ПРН 17	Розуміти і реалізовувати сучасні методики й освітні технології навчання математики та інформатики для виконання освітньої програми в базовій середній школі, застосовувати інформаційно-комунікаційні технології на уроках і в позакласній роботі.
	ПРН 18	Знати основні історичні етапи розвитку філософської думки, розуміти сутність історико-культурних процесів становлення української нації; реалізовувати свої громадянські права і обов'язки, усвідомлювати та утверджувати цінності демократичного суспільства в професійній діяльності.

Додаткові компетентності

Розуміти основні тенденції історичного розвитку українського народу, аргументувати власну позицію щодо дискусійних питань української історії та сучасного суспільного життя.

Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

Знати і розуміти періодизацію історії.

Знати і розуміти причини, сутність, риси та наслідки основних історичних подій, явищ і процесів.

Знати і розуміти різницю між фактом та інтерпретацією, можливість співіснування різних думок щодо однієї історичної події на події з різних перспектив, характерні риси, причини, передумови та наслідки.

Уміння формувати системний підхід у ставленні до минулого, сучасного та майбутнього України, цінувати культурно-історичні та морально-етичні надбання українського народу, виявляти повагу до різноманіття релігій і етнокультур.

Уміти співвідносити події, явища і процеси історії Європи і України, здобувати інформацію, що міститься на історичній карті, та співвідносити її з іншими джерелами, проводити первинний аналіз запропонованих історичних джерел.

Уміти порівнювати та аналізувати історичні явища і процеси, пояснювати причини та відмінності у темпах модернізаційних процесів у різних регіонах.

Висловлювати аргументовані судження про історичні явища та процеси.

Уміти характеризувати політичну систему України, механізми функціонування політичної системи та влади в Україні, виклики і загрози XXI століття.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	Змістові модулі	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	1	3	90	2	16	-	14	-	60	-	іспит
Заочна	1	1	3	90	2	4	-	4	-	82	-	іспит

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	с	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Політико-культурний простір українського минулого в епоху середньовіччя та раннього нового часу (IX – кінець XVIII ст.)													
Тема 1. Середньовічна Русь у культурному просторі українського минулого.	6	2	-	-	-	4	6	1	-	-	-	-	5	
Тема 2. Regnum Ruthenorum – феномен української державності.	6	-	2	-	-	4	7	-	-	-	-	-	7	
Тема 3. На перехресті нових світів: Русь-Україна у складі ВКЛ та Королівства Польського (середина XIV – XVI ст.).	6	2	-	-	-	4	7	-	-	-	-	-	7	
Тема 4. Генеза українського козацтва. Еволюція Війська Запорозького у XVI – перша половина XVII ст.	6	2	-	-	-	4	6	1	-	-	-	-	5	

Тема 5. Епоха Хмельниччини. Козацька революція середини XVII ст. і відродження державності.	7	-	2	-	-	5	6	-	1	-	-	5
Тема 6. Феномен Руїни в українській історії. Культурний вимір «козацької епохи».	6	2	-	-	-	4	6	-	1	-	-	5
Тема 7. «Мазепинська доба» та згасання козацьких автономій у кінці XVII – другій половині XVIII ст.	7	-	2	-	-	5	7	-	-	-	-	7
Разом за ЗМ 1	44	8	6	-	-	30	45	2	2	-	-	41
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Формування української модерної ідентичності у боротьбі за відновлення державності											
Тема 8. «Два світи»: українські землі у складі Російської та Австрійської імперій у XIX ст.	5	2	-	-	-	3	6	-	-	-	-	6
Тема 9. «Із селян у націю»: формування модерної української ідентичності та культурний вимір українського відродження у XIX ст.	6	-	2	-	-	4	6	-	-	-	-	6
Тема 10. «Україна в огні і революції»: Відродження державності українського народу у першій чверті XX ст.	6	2	-	-	-	4	5	1	-	-	-	4
Тема 11. Радянська Україна у міжвоєнний період: від національного ренесансу до московського терору.	6	-	2	-	-	4	5	1	-	-	-	4
Тема 12. «Між двома проваллями»: Україна у Другій світовій війні.	6	2	-	-	-	4	6	-	-	-	-	6
Тема 13. Український вимір у десятиліття контрольованого лібералізму й наростання системної кризи Радянського Союзу.	6	-	2	-	-	4	5	-	-	-	-	5

Тема 14. Україна від «перебудови» до незалежності.	5	2	-	-	-	3	6	-	-	-	-	6
Тема 15. Російсько-український антагонізм: історична тяглість і сучасність.	6	-	2	-	-	4	6		2	-	-	4
Разом за ЗМ 2	46	8	8	-	-	30	46	2	2	-	-	41
Усього годин	90	16	14	-	-	60	90	4	4	-	-	82

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	<p>Тема 1. Середньовічна Русь у культурному просторі українського минулого.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> Створення християнської Русі: князь Володимир Святий очима сучасників та їх нащадків (Тітмар Мерзебурзький та літописець «Повісті»). Політична культура Русі у час правління князя Ярослава Мудрого Руська державність у час «Тріумвірату» Ярославичів. Спадщина Ярославичів: Любецький з'їзд князів: причини, учасники, наслідки Князь Володимир Мономах та його доба.
2	<p>Тема 3. На перехресті нових світів: Русь-Україна у складі ВКЛ та Королівства Польського (середина XIV – XVI ст.).</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> Поділ українських земель між Литвою та Польщею. Кревська унія. Городельська унія. «Велике княжіння Руське». Реставрація удільного устрою та його остаточна ліквідація. Причини, передумови та наслідки Люблінської унії
3	<p>Тема 4. Генеза українського козацтва. Еволюція Війська Запорозького у XVI – перша половина XVII ст.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> Обставини зародження та розвитку запорозького козацтва, явище козакування у XVI ст. Поява реєстрового козацького війська і створення козацької автономії у першій половині XVII ст. Військово-адміністративний устрій Запорозької Січі, її господарське життя. Військові походи козаків

4	<p>Тема 6. Феномен Руїни в українській історії. Культурний вимір «козацької епохи».</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Боротьба Івана Виговського за зміцнення влади. Гадяцький трактат. Конотопська битва. 2.Розкол України на два військові табори. Слободищенський трактат. 3.Боротьба Петра Дорошенко та козацької старшини за об'єднання та незалежність Української держави 4. Українське козацтво та Крим.
5	<p>Тема 8. «Час імперій»: соціально-економічні та політичні трансформації на українських землях у ХІХ – на початку ХХ ст.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Час реформ у Російській імперії 60-80 рр. 19 ст.: селянська, судова, земська, освітня, військова, реформи цензури. 2. Модернізація промисловості. Промисловий переворот. Зародження залізничного будівництва. Внутрішня і зовнішня торгівля. Розвиток банківської справи й кредитної системи. 3. Шляхи вирішення земельного питання і наслідки селянських реформ Західної й Наддніпрянської України. 4. Україна в період революції 1905–1907 рр. та перший досвід парламентаризму.
6	<p>Тема 10. «Україна в огні і революції»: Відродження державності українського народу у першій чверті ХХ ст.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Перша світова війна та українське питання. 2.Українська революція 1917-1921 рр. Утворення Української Центральної Ради. Проголошення УНР. 3.Внутрішня та зовнішня політика Гетьмана Павла Скоропадського. Прихід до влади Директорія УНР. Проголошення Акту Злуки ЗУНР та УНР. 4.Більшовицька експансія та утворення УСРР. 5.Здобутки та втрати українського державотворення. Історичне значення подій 1917-1925 рр.
7	<p>Тема 12. «Між двома проваллями»: Україна у Другій світовій війні.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Початок Другої світової війни та українське питання на геополітичній карті світу 2.Напад Німеччини на СРСР та окупація України. Нацистський окупаційний режим. Голокост на українських землях. 3.Радянський партизанський рух. Український національно-визвольний рух. Українці у складі Червоної армії. 4.Визволення України від нацистських загарбників. Депортації та переселення. Завершення війни та її наслідки для України. 5.Міфи та реальність: переосмислення ролі України у Другій світовій війні.

8	<p>Тема 14. Україна від «перебудови» до незалежності.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <p>1. Кризові явища в соціально-економічному, політичному та культурному житті України (80-ті рр. XX ст.)</p> <p>2. Формування Багатопартійності. Рух за перебудову-Народний рух України.</p> <p>3. Аналіз шляхів боротьби за відновлення української національної державності наприкінці 80-х рр. XX ст. Проголошення Декларації про Державний Суверенітет України.</p> <p>4. Процес становлення України як складової європейського культурно-цивілізаційного простору.</p>
----------	--

Тематика семінарських занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1.	<p>Тема 2. Руське королівство (Держава Романовичів) – феномен української державності.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <p>1. Становлення та етапи формування Галицького і Волинського князівств.</p> <p>2. «Галицька смута» після смерті князя Романа Мстиславича у 20-30 рр. XIII ст.</p> <p>3. Війни князя Данила: Дорогичинський «інцидент» 1238 р. та Ярославська битва 1245 р.</p> <p>4. Зовнішня політика Данила Романовича: Схід і Захід. Шлях до коронації.</p> <p>5. Королівство Русі у другій половині XIII – початку XIV ст.: князь Лев Данилович та король Юрій Львович.</p> <p>6. Культурний простір держави Романовичів.</p>
2.	<p>Тема 5. Епоха Хмельниччини. Козацька революція середини XVII ст. і відродження державності.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <p>1. Причини і початок Хмельниччини. Історична постать Богдана Хмельницького</p> <p>2. Кампанія 1648 р. Жовті Води-Корсунь-Пилявці. Облога Львова і Замостя.</p> <p>3. Бойові дії 1649 р. Збараж і Зборів. Зборівський договір</p> <p>4. Формування органів державного управління козацької держави у ході Визвольної війни</p> <p>5. Перебіг і наслідки битви під Берестечком 1651 р. та під Батогом 1652 р. Зміст молдавського проекту Богдана Хмельницького.</p> <p>6. Характер Переяславської ради. Зміст та історичне значення «Березневих статей» 1654 р.</p> <p>7. Продовження Хмельниччини у 1654-1657 рр.</p>

3.	<p align="center">Тема 7. «Мазепинська доба» та згасання козацьких автономій у кінці XVII – другій половині XVIII ст.</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Феномен Івана Мазепи в історії Гетьманщини. 2. Пилип Орлик та його боротьба за Українську державу. Історичне значення ««Договорів і Постановлення Прав і вольностей Війська Запорозького» (Конституція)». 3. Гетьманування П. Полуботка та Д. Апостола. 4. Реформи останнього гетьмана – Кирила Розумовського. 5. Процес занепаду української козацької держави у XVIII ст. Зруйнування Запорозької Січі.
4.	<p align="center">Тема 9. «Із селян у націю»: формування модерної української ідентичності та культурний вимір українського відродження у XIX ст.</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Початок українського національного відродження. Становлення нової української літературної мови. 2. Громадівський рух. Журнал «Основа» та його значення. Українофільство та його роль у національному відродженні. 3. Західноукраїнські землі у процесі національного відродження. 4. Формування політичної складової української ідентичності. Селянство як основа української ідентичності 5. Вплив модернізації на формування національної ідентичності Протидія імперської влади українському рухові
5.	<p align="center">Тема 11. Радянська Україна у міжвоєнний період: від національного ренесансу до московського терору.</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Утвердження радянської влади в Україні. Входження УСРР до складу СРСР. Українізація (1920-ті роки). 2. Політичні репресії 1930-х років. 3. Голодомор 1932-1933 років. 4. «Великий терор» 1937-1938 років. 5. Західноукраїнські землі у міжвоєнний період.
6.	<p align="center">Тема 13. Український вимір у десятиліття контрольованого лібералізму й наростання системної кризи Радянського Союзу.</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Політико-культурні та соціально-економічні процеси в УРСР у десятиліття контрольованого лібералізму. 2. Політичний контекст Хрущовської відлиги. Особливості реалізації політики в УРСР. 3. Економічні реформи та їх вплив на Україну. Соціальні зміни. 4. Культурне відродження. Освіта та наука. Національне питання. 5. Дисидентський рух.

7.	<p>Тема 15. Російсько-український антагонізм: історична тяглість і сучасність.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <p>1. Аналіз та оцінка російсько-українських відносин у контексті наростаючих імперіалістичних настроїв путінського режиму.</p> <p>2. Український народ у боротьбі за європейські культурно-цивілізаційні цінності: Помаранчева революція, Євромайдан-Революція гідності</p> <p>3. Ключові риси та механізми протистояння концепції «русского міра».</p> <p>4. Війна в Україні: від АТО (ООС) до повномасштабного вторгнення РФ</p>
----	--

Індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ)

Теми есе

1.	Трипільське суспільство – протоцивілізація на території України?
2.	Антський племінний союз – перша українська протодержава. Ви згодні?
3.	Варязький фактор у формуванні Руської держави.
4.	Русь, прийнявши в X ст. християнство, увійшла в лоно європейської цивілізації, стала «своєю» серед європейських держав. Ви згодні?
5.	Чому опір хрещенню чинили в основному люди незнатні – смерди, ремісники, чорний люд та жителі окраїн Київської Русі?
6.	Королівство Руське проіснувало до 1918 р. Ви згодні?
7.	Татари-монгольське іго: кому воно було вигідно?
8.	Проєвропейська політика Данила Романовича: чинники, суть, наслідки.
9.	Литовські та українські магнати виступали проти створення єдиної польсько-литовської держави, а шляхта (рицарська верства) обох земель цю ідею підтримувала. Чому?
10.	Єзуїти в Україні: позитивні й негативні наслідки їх діяльності.
11.	Чи була альтернатива Берестейській церковній унії 1596 р.? Якщо так, то чому вона не була реалізована?
12.	Зовнішня політика Запорозької Січі: європейський вибір.
13.	Козацька християнська республіка: міф і реальність.
14.	Реєстрове козацтво: козацька аристократія чи українська національна еліта.
15.	Посилення соціального та релігійно-національного гніту українців напередодні національно-визвольної революція середини XVII ст. Чи можна було уникнути великого вибуху?
16.	Запорозька Січ – зразок організації державного життя в Україні часів національно-визвольної революції.
17.	Виявіть спільне й відмінне в устрої Запорозької Січі та Держави Війська Запорозького.
18.	Кримський фактор у формування української державності.
19.	Проблеми суверенітету (у його внутрішньому та зовнішньому вимірі) української держави, створеної Богданом Хмельницьким.

20.	Які факти свідчать про зміцнення особистої влади Богдана Хмельницького? Чи можемо ми вважати Україну часів його правління монархією?
21.	Українсько-московська угода 1654 р. між Московією та Україною – це персональна унія, форма васальної залежності чи тимчасовий військовий союз. Обґрунтуйте трактування, до якого Ви схилиєтесь, або запропонуйте обґрунтований власний варіант оцінки цієї угоди.
22.	І.Крип'якевич вважав Гадяцький договір 1658 р. «хвилевою комбінацією, що не могла розраховувати на довговічність». Чи згодні Ви з цією оцінкою?
23.	Гетьман Іван Мазепа: царський слуга чи самостійний далекоглядний політик?
24.	Історична неминучість знищення Січі Катериною II.
25.	Гайдамаччина в контексті польсько-російських стосунків: шанс на перемогу чи вибух відчаю.
26.	Місія Капніста: спроба повернути Європу до українського питання.
27.	Українці в декабристському та масонському русі: між російським патріотизмом і національною ідеєю.
28.	М.Грушевський назвав Головну Руську Раду першим українським урядом. Обґрунтуйте або заперечте його думку.
29.	«Енеїда» і українське національне відродження.
30.	Яке значення «Кобзаря» Т.Шевченка для української нації?
31.	Греко-католицьке духовенство у суспільному житті західноукраїнських земель XIX ст.
32.	Народники на Наддніпрянщині: свої серед чужих, чи чужі серед своїх?
33.	Феномен західноукраїнського москвофільства.
34.	Порівняйте зовнішньополітичну орієнтацію українських політичних сил Галичини та Наддніпрянщини в період Першої світової війни.
35.	Існує думка, що однією із причин поразки Центральної Ради та Директорії була соціал-демократична орієнтація більшості політиків. Чи згодні ви?
36.	II Універсал: крок назад і мотиви сторін.
37.	Директорія: більшовизм по-українськи.
38.	Акт злуки 22 січня 1919 р.: фантом єдиної Української держави.
39.	Павло Скоропадський – український гетьман з примусу чи за переконанням?
40.	Нестор Махно – авантюрист чи трагічна постать в українській історії?
41.	Політика сталінського режиму в західних областях України.
42.	УПА – воююча сторона в Другій світовій: за і проти.
43.	Українська Головна Визвольна Рада (1944-1954 рр.).
44.	В.Сосюра та його вірш «Любіть Україну» як дзеркало українського питання в СРСР.
45.	Хрущовські «кукурудзяні експерименти» в Україні: уявні та реальні наслідки.

46.	В.Чорновіл – останній романтик?
47.	Вплив Московського путчу на проголошення Верховною Радою Акту про державну незалежність України.
48.	Дайте оцінку опозиційним політичним силам в Україні 90-х рр. ХХ ст. Чи можна стверджувати, що колишні дисиденти відійшли від боротьби за права людини, опинившись у парламенті.
49.	Україна і Євросоюз: переваги і втрати.
50.	Україна і ЄП: переваги і втрати.

Теми рефератів

1.	Князь Святослав: людина, полководець, державний діяч.
2.	Зовнішня політика Київської Русі.
3.	Історичний портрет Володимира Великого.
4.	Культурний розвиток Київської Русі в часи правління Ярослава Мудрого.
5.	Державницька діяльність Володимира Мономаха
6.	Архітектура та мистецтво Київської Русі.
7.	Історичні сюжети твору «Слово о полку Ігоровім».
8.	Татаро-монгольська навала на Київську Русь. Встановлення влади Золотої Орди над руськими землями.
9.	Утворення Галицько-Волинського князівства. Роман Мстиславович.
10.	Піднесення й розквіт Держави Романовичів. Данило Романович.
11.	Військове мистецтво запорожців.
12.	Діяльність православних братств в Україні у XVI – першій половині XVII ст.
13.	Хотинська війна 1621 р.
14.	Історичний портрет Петра Могили.
15.	Історичний портрет Петра Конашевича-Сагайдачного.
16.	Князь Костянтин Острозький: людина, політик та меценат культури.
17.	Князь Дмитро Вишневецький (Байда) як організатор Запорізької Січі
18.	Брестська унія 1596 р. та її значення.
19.	Історичний портрет Богдана Хмельницького.
20.	Гетьман Кирило Розумовський.
21.	Повстання правобережного козацтва під проводом Семена Палія (1702-1704 рр.)
22.	І.Мазепа – меценат і державний діяч.
23.	Ліквідація Запорозької Січі.
24.	Гетьман в еміграції Пилип Орлик.
25.	Боротьба за владу в Гетьманщині після смерті Богдана Хмельницького
26.	Об'єднавча політика Петра Дорошенка та її наслідки.
27.	Коліїщина 1768 р. та її наслідки.
28.	Олекса Довбуш – ватажок опришківського руху.
29.	Маркіян Шашкевич – ідейний лідер українського національного відродження в Галичині.

30.	Гуцульський посол до австрійського парламенту Лук'ян Кобилиця. Опришківське повстання на Буковині під проводом Лук'яна Кобилиці.
31.	Народницькі організації на Наддніпрянщині.
32.	Заснування Чернівецького університету.
33.	Українські політичні партії Галичини кінця XIX – початку XX ст.
34.	Українські політичні партії Наддніпрянщини початку XX ст.
35.	Перша російська революція та її значення для українського визвольного руху.
36.	Українські землі в Першій світовій війні.
37.	Українські січові стрільці в Першій світовій війні.
38.	Українське питання на Паризькій мирній конференції.
39.	Створення Центральної Ради. Її діяльність у березні-листопаді 1917 р.
40.	Проголошення УНР.
41.	Перша війна з більшовицькою Росією.
42.	Битва під Крутами.
43.	Проголошення незалежності УНР.
44.	Українська держава Павла Скоропадського.
45.	Внутрішня та зовнішня політика Директорії.
46.	Історичний портрет С.Петлюри.
47.	Встановлення радянської влади в Україні в кінці 1919 – на початку 1920 рр.: методи, соціальна опора, спротив.
48.	Історичний портрет М. Скрипника: трагічна фігура української історії.
49.	Оборона Києва 1941-1943 рр.: героїзм і трагедія.
50.	ОУН та УПА – невід'ємна частина руху Опору в Україні.
51.	Військовополонені – жертви війни.
52.	Українці в збройних формуваннях воюючих сторін в роки Другої світової війни.
53.	Київський університет у роки Другої світової війни.
54.	«Трагедія Бабиного Яру».
55.	СС «Галичина»: патріоти чи колаборанти?
56.	Алла Горська – душа і троянда шістдесятництва.
57.	Олекса Тихий – донецький вчитель, який став ворогом для СРСР.
58.	Катерина Білокур – селянка, що стала генієм українського живопису.
59.	Мирослав Скорик – музикант, якого промовляє більше за слова.
60.	Україна напередодні незалежності: економіка, політичні сили, національна еліта.
61.	Становлення української політичної нації: історична закономірність і перепони.
62.	Мовна проблема в українській державі: культурний та політичний аспект.
63.	Революція Гідності – патріотизм чи націоналізм українського народу?
64.	Агресія Росії як спроба реалізації імперського шовінізму.

Завдання для самостійної роботи студентів

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Пошукова інформаційна робота на тему: «Еволюція князівської влади у середньовічній Русі: від «кагана» (князя) до «гех» (короля)»	4
2	Пошукова робота: «Простір та форми культурного життя давньоруського суспільства»	4
3	Аналітична робота: «Військо її королівської милості Запорозьке у Речі Посполитій»	4
4	Пошукова робота: «Опозиція до влади Богдана Хмельницького»	4
5	Аналітична робота: «Боротьба за владу в Гетьманщині після смерті Богдана Хмельницького»	4
6	Аналітична робота: «Створена загравами війни: Культурне життя й особливості козацького барокко»	4
7	Аналітична робота: «Іван Мазепа та Петро Романов – характер взаємин».	4
8	Дослідницька робота: «Українське національне відродження ХІХ ст.: етапи, прояви і наслідки»	4
9	Дослідницька робота «Жінки в Першій світовій війні: роль та значення»	4
10	Дослідницька робота: «Битва під Крутами: міф та реальність».	4
11	Дослідницька робота: «1939 рік – «Возз'єднання» українських земель чи приєднання нових територій до складу СРСР»	4
12	Пошукова робота: «Радянізація крізь призму людської долі» (на прикладі окремих людей)	4
13	Аналітична робота: «Російсько-український антагонізм: ідея неприйнятності «русского міра».	4
14	Дослідницька робота «Український культурний простір сучасності: форми, види, впливи»	4
15	Аналітична робота «Формування української національної ідентичності»	4
Всього годин		60

Методичні рекомендації до самостійної роботи

Самостійна робота студентів передбачає крім підготовки та виступів на семінарських заняттях, ще й вивчення індивідуально окремих питань дисципліни, що не увійшли до переліку лекційних і семінарських завдань. Лектор самостійно визначає умови та форми звітності студентів щодо цього типу роботи. Також елементом науково-дослідної самостійної роботи студента є написання реферату.

При здійсненні цього комплексу самостійної роботи студент повинен сформувати такі здатності та систему умінь:

- за результатами аналізу історичних джерел та історіографічної літератури, використовуючи ознаки соціально-історичних епох, та критеріїв причинно-наслідкових зв'язків історичних процесів, визначити закономірності формування та розвитку етнополітичних процесів в Україні;
- мати уявлення та усвідомлювати основні історіософські концепції щодо формування та розвитку українського етносу;
- визначити основні закономірності, суть і наслідки історичних періодів і процесів українського державотворення;
- сформулювати особливості історичного пошуку оптимальних моделей будівництва незалежної України;
- аналізуючи сучасні документи та історичні матеріали, що відтворюють закономірності попереднього життя українського народу, визначити особливості сучасного соціально-політичного розвитку українського суспільства та його перспективу;
- схарактеризувати історичні аспекти появи чисельних соціальних і етнічних груп в Україні, найбільш характерні риси їх спілкування між собою в рамках держави;
- показати зародження історично української соціальної системи, наявність в ній ознак міжнародного впливу, поєднання історичного і сучасного;
- визначити об'єктивні умови і суб'єктивні фактори в процесах гуманітарного та політичного життя народу.

Методичні рекомендації до виконання реферативної самостійної роботи

Підготовка та виконання самостійної роботи студентів (рефератів) передбачає ряд етапів самоорганізації трудової діяльності.

1. Ознайомлення з основними вимогами до її виконання:

1.1. Визначення актуальності теми, що розкриває важливість та практичну значущість розглянутої проблеми. В історії України актуальність пов'язана з визначення ролі і місця того чи іншого історичного явища для суспільного життя українського народу. Відображається також зв'язок із сучасністю.

1.2. Достатній теоретичний рівень, що передбачає освоєння студентом основних понять і термінів, які стосуються визначеної проблеми наукового пошуку, визначення наукових методів та підходів, що застосовувалися науковцями при дослідженні визначеної проблеми.

1.3. Дослідницький пошук. У написанні реферату студенти повинні використовувати основні елементи наукового дослідження, які складаються із: 1) з вивчення достатньої кількості джерел: книг, журнальних статей та інших розробок вітчизняних і зарубіжних авторів; 2) систематизації та аналізу різних думок і підходів, оформленні власної точки зору щодо визначеної теми; 3) порівнянні поглядів різних вчених, розробка висновків та рекомендацій.

1.4. Чітке та вірне оформлення роботи, що визначає дотримання правил цитування, оформлення зносок, титульного аркушу та списку використаної літератури. Виконання цієї вимоги дозволяє виховувати у студента культуру оформлення наукових праць, яка може знадобитись у майбутній практичній діяльності.

Організаційна підготовка до науково-дослідницької роботи та її написання.

Наукова робота здійснюється поетапно.

На **першому** етапі здійснюється вибір теми, консультація з викладачем по змісту і методиці оформлення, підбір основної літератури. Вибір теми наукової роботи визначається змістом дисципліни. Приблизна тематика запропонована студентам у методичних розробках кафедри. Можливий варіант самостійного обрання теми, але за умови обов'язкової консультації з викладачем. Тема наукової роботи має становити інтерес для студента, і сприяти максимальному використанню здобутих знань і практичного досвіду.

Другий етап полягає в самостійному вивченні літератури з обраної теми. На основі вивчених джерел відпрацьовується приблизний план наукової роботи, що дозволяє приступити до написання її тексту. Зміст плану, формулювання питань можуть уточнюватись у процесі роботи над текстом наукової роботи.

Спочатку необхідно вірно сформулювати мету та основні завдання наукової роботи. Залежно від того наскільки зрозуміло і точно сформульовано мету роботи, настільки вдалими будуть її основні завдання, план, організація виконання та стиль викладу. Вірне визначення мети роботи дасть можливість студентам відокремити в ній основний напрямок дослідження, упорядкувати пошук і аналіз матеріалу, підвищити якість роботи, уникнути загальних міркувань.

Приклади формування мети наукової роботи:

«Мета роботи – проаналізувати соціально-економічні та політичні передумови виникнення того чи іншого явища в українській історії». «Основна мета наукової роботи – розглянути існуючі концепції щодо історичного існування українського суспільства та проаналізувати етапи його розвитку».

Мета наукової роботи повинна бути тісно пов'язана з назвою її теми. На основі сформульованої мети студент має визначити основні завдання, які необхідно розв'язати в процесі виконання наукової роботи. Завдання повинні

конкретизувати основну мету наукової роботи; їх визначення пов'язане з назвами основних розділів.

Рекомендується такий варіант складання плану наукової роботи. На початку підготовки наукової роботи студенту необхідно ознайомитися зі змістом наукових публікацій за вибраною темою і скласти розгорнутий план із зазначенням основних розділів і підрозділів роботи, який потрібно узгодити з науковим керівником. План наукової роботи є відбиттям її структури, під якою розуміється порядок компонування і взаємозв'язок окремих її частин. Виконані розділи роботи студент подає на розгляд керівнику і відповідно до його зауважень уточнює, доповнює і, в разі потреби, доопрацьовує.

Серед вимог до викладення матеріалу наукової роботи визначальними є послідовність та логічність, взаємопов'язаність окремих його частин, повнота у розкритті теми роботи. Для цього необхідно приділити увагу сучасним теоретичним і методичним розробкам, розглянути і творчо осмислити відповідну наукову літературу та періодичні видання, визначити своє ставлення до дискусійних питань теми. На основі аналізу даних, особистих вражень та узагальнень потрібно зробити необхідні висновки.

Потім студент подає наукову роботу науковому керівнику, який рецензує її та оцінює за відповідною системою рейтингу. У рецензії науковий керівник дає їй стислу характеристику, оцінює теоретичний рівень, глибину проведених досліджень, доцільність і обґрунтованість запропонованих висновків, переваги та недоліки. У разі негативної оцінки наукова робота повертається студенту, який повинен доопрацювати її з урахуванням зауважень і лише після цього доопрацьований варіант подати науковому керівнику для повторної перевірки. Якщо попередня оцінка позитивна, студент допускається до захисту наукової роботи.

Третій етап передбачає написання тексту і оформлення наукової роботи. Наукову роботу студенти виконують самостійно, дотримуючись рекомендованої структури та вимог до технічного оформлення. Пропонується така структура наукової роботи: 1) титульна сторінка, де визначається тема, науковий керівник та прізвище з ініціалами студента; 2) зміст або план роботи, де вказуються заголовки розділів (підрозділів); 3) вступ, де розкриваються актуальність та практичне значення обраної теми, мета і основні завдання, предмет і об'єкт дослідження, структура наукової роботи, визначаються джерела інформації; 4) основна частина, що складається з 2-3-х основних розділів, які, у свою чергу, можуть поділятися на 2-3 підрозділи, зміст яких повинен відповідати направленості теми, підпорядковуватись основній меті та завданням, бути органічно взаємопов'язаними, мати приблизно однаковий обсяг; 5) висновки, зроблені студентом по викладеному матеріалу; 6) список використаної літератури, який розміщують у кінці роботи в алфавітному порядку в такій послідовності:

- хрестоматійні праці видатних вітчизняних і зарубіжних діячів;
- документи Української Держави в різні історичні періоди;

- матеріали періодичного друку;
- навчальні підручники та інші матеріали.

У літературних і наукових джерелах вказують прізвище, ініціали автора, повну назву книги, місце видання, видавництво, рік видання. Для статей, що опубліковані в періодичній пресі, зазначають прізвище, ініціали автора, назву статті, назву журналу чи газети, рік видання, номер журналу чи дату виходу газети.

Наукова робота має бути написана (чи надрукована) чітко, розбірливо, без помилок та виправлень, з одного боку білого паперу формату А4 (210x297мм). Загальний обсяг наукової роботи, включаючи список використаних літературних джерел та додатки, не повинен перевищувати 15-25 сторінок, надрукованих через 1,5-й інтервал. Текстова частина має бути чорного кольору. Аркуш наукової роботи повинен мати поля: ліве, верхнє, нижнє – 20 мм, праве – 10 мм. Нумеруються всі сторінки роботи до останньої, починаючи з титульної сторінки. Порядковий номер сторінки проставляється по середині її нижнього поля. Цитати, що наводяться в тексті, потрібно виділяти окремо у квадратних дужках в кінці процитованого уривку, де вказують порядковий номер джерела у списку використаної літератури та відповідності сторінки джерела (наприклад: [14, с. 31-48]).

Захист науково-дослідницької роботи.

Тези доповіді студент готує заздалегідь. Доповідь повинна бути змістовною і тривати біля 5-8 хвилин. У доповіді необхідно: 1) назвати тему наукової роботи; 2) показати її актуальність та значущість; 3) сформулювати основну мету і завдання дослідження; 4) стисло розкрити зміст та результати роботи; 5) визначити висновки і внесені пропозиції. Після доповіді студент відповідає на запитання викладача. Результати захисту наукової роботи оцінюються за рейтинговою системою, що визначено кафедрою

Методи навчання

Під час вивчення навчальної дисципліни передбачається використання традиційних та інтерактивних методів навчання: лекція-візуалізація, проблемна лекція, семінар-дискусія, семінар-діалог, самостійно-дослідницька робота, аналіз і рішення ситуативних професійних психолого-педагогічних задач (Case study), проєктна діяльність з використанням мультимедіа; інноваційні освітні технології: інформаційно-комунікаційні, ігрові, технології особистісно-орієнтованого навчання.

Основними методами навчання освітньої компоненти є проблемні й оглядові лекції, інтерактивні заняття (заняття дискусійна група, заняття за технологією взаємонавчання), інтегровані заняття, проблемні заняття, відеозаняття, прес-конференції тощо. Перевага надається продуктивним методам, спрямованим на активізацію і стимулювання освітньо-пізнавальної діяльності студентів, зокрема: проблемний виклад, частково-пошукові та

дослідницькі методи, презентації, кейс-стаді, тренінги, бесіди і дискусії, робота в інтернет-класі: електронні лекції, дистанційні консультації та ін.,

Перелік використовуваних методів навчання:

- лекція-візуалізація;
- проблемна лекція;
- семінар-дискусія;
- семінар-діалог;
- виконання індивідуальних науково-дослідних завдань;
- робота з тестами;
- робота в групах;
- проектна діяльність з використанням мультимедіа;

Основою організації навчальних занять є особистісно-орієнтований, діяльнісний, комунікативний, професійно-орієнтований, міждисциплінарний підходи до навчання.

Система контролю та оцінювання

Методи контролю: під час вивчення навчальної дисципліни передбачається використання різних методів контролю, як усних так і письмових.

- 1) Усне опитування;
- 2) Фронтальне опитування;
- 3) Індивідуальне опитування;
- 4) Комбіноване опитування;
- 5) Письмове опитування;
- 6) Історичні диктанти;
- 7) Тести;
- 8) Письмове опитування на знання термінів;
- 9) Модульна контрольна робота;
- 10) ІНДЗ (аналітичні, дослідницькі роботи, реферати, есе)

Форми контролю:

під час вивчення навчальної дисципліни передбачається: поточний, рубіжний і підсумковий контроль.

- 1) Завдання поточного контролю є: виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається; визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення; виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи, встановивши причини, які перешкоджають їх роботі; виявити рівень опанування навиків самостійної роботи і намітити шляхи і засоби їх розвитку; стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.
- 2) Рубіжний (тематичний, модульний) контроль знань є показником якості вивчення окремих розділів, тем і пов'язаних з цим пізнавальних, методичних, психологічних і організаційних якостей студентів. Його завдання – сигналізувати про стан процесу навчання студентів для вжиття педагогічних заходів щодо оптимального його регулювання.

Рубіжний контроль дає можливість перевірити засвоєння отриманих знань через більш довгочасний період і охоплює більш значні за обсягом розділи курсу. Відповідно змінюється методика контролю, від студентів можна вимагати самостійної конструктивної діяльності, а також виявити взаємозв'язки з іншими розділами курсу.

Рубіжний контроль може проводитись письмово у вигляді модульної контрольної роботи.

- 3) Підсумковий контроль являє собою іспит студентів з метою оцінки їх знань і навиків. Іспит може відбуватись як усно так і письмово.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Критерії оцінювання знань студента на семінарському занятті

В оцінці студентів враховуються наступні моменти: достатність об'єму відповіді (повна, достатньо повна, неповна); ґрунтовність обізнаності з основними поняттями, принципами, правилами; зрозумілість основного завдання запитання; логічність викладу матеріалу; обґрунтованість основних положень власних міркувань; не традиційність підходу до викладу відповіді; уміння інтегрувати та диференціювати знання.

“5 балів” виставляється студентам, які в повному об'ємі володіють програмовим матеріалом з навчального курсу, обізнані з усіма поняттями та термінами і адекватно оперують ними під час відповідей на поставлені запитання, ознайомлені з спеціальною літературою. Для отримання вищого балу студенти повинні продемонструвати творчу самостійність, здатність аналізувати факти, логічно мислити, ставити запитання та шукати на них відповіді. При оцінці враховуються уміння аргументувати власні судження теоретичними та фактичними положеннями, виконання завдань для самостійної роботи.

“3-4 бали” виставляються також за умов достатньо повного володіння знаннями з навчального курсу. Відповідь студента має бути правильною, обґрунтованою зі знаннями основних напрямів і змісту роботи. Студент повинен уміти аналітично працювати з різними концепціями, ідеями, підходами до поставлених проблем. Одночасно в роботі може бути допущено дві-три несуттєві помилки чи деяка неповнота відповіді, кострубатість і скутість у висловленій думці. Не в повній мірі виконані завдання для самостійної роботи.

“1-2 бали” виставляється за знання, що продемонстровані в неповному об'ємі. Завдання для самостійної роботи виконані частково.

“0-1 бал” – теоретичні і фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу порівняння. Завдання для самостійної роботи не виконані.

Модульна контрольна робота передбачає 8 балів.

6-8 балів – відповідь належить до високого рівня засвоєння навчального матеріалу, є повною, логічною, аргументованою та доказовою.

2-4 балів виставляється за відповіді студентів, які носять фрагментарний і неповний характер; не завжди є логічними і обґрунтованими, однак присутні власні судження та висновки.

0-2 бал – теоретичні і фактичні знання відтворюються репродуктивно, без осмислення, аналізу. Відповідь не містить елементів власного судження або взагалі відсутня.

Вивчення матеріалу навчальної дисципліни умовно передбачає два календарних етапи (1-й вересень-жовтень; 2-й – листопад-грудень). Після завершення першого етапу відповідно до календарно-тематичного планування здійснюється рубіжний (модульний) контроль у формі письмової роботи. Зміст контрольної роботи утворюють 3 види завдань: 1-е – розгорнута відповідь на питання, і 2-е – пояснення термінів та ключових дат, 3-є – тест.

Критерії оцінювання самостійної роботи студента:

Здатність:

- достатньо вільного володіння навчальним матеріалом теми лекційного заняття;
- аргументування власної думки щодо викладеного матеріалу, робити висновки;
- виконання завдання нестандартно, творчо.

Уміння:

- уміти презентувати відповідь – виступати перед аудиторією;
- уміти презентувати виступ у супроводі ІКТ;
- дотримуватись дедлайну при виконанні завдання, повнота розкриття проблеми, презентація результатів.

Критерії оцінювання індивідуально-дослідного завдання (максимум 6 балів):

8-9 балів – самостійно і творчо вирішені поставлені проблеми, студент вміє узагальнювати й систематизувати, робити логічні висновки. Логічна структура змісту навчального матеріалу дисципліни розроблена.

6-7 балів виставляється студентам, які проявляють творчу самостійність, виявляють здатність аналізувати факти, що стосуються поставлених проблем. Розроблена логічна структура змісту навчального матеріалу дисципліни є логічно викладеною, зроблено самостійні висновки. Зустрічаються несуттєві недоліки.

5-3 балів відповідають роботі, в якій на належному рівні висвітлюється певна проблема, відсутні судження студента, його висновки та узагальнення. Висвітлення проблеми є неповним.

0-2 бали виставляється студентам, які виконали індивідуально-дослідницьке завдання на неналежному рівні: матеріал не відображає проблему дослідження, відсутній логічний виклад

Екзаменаційний білет підсумкового контролю навчальної дисципліни складається з трьох питань.

Максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати на екзамені 40 балів.

Критерії оцінювання відповідей здобувачів:

40-35 балів – студент ґрунтовно висвітлює питання фахової спеціалізації; глибоко і всебічно знає зміст курсу, рекомендовану літературу, наукові першоджерела, вибудовує логічну послідовність аргументів; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, пов'язує програмовий матеріал із профілем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок; демонструє здатність критично мислити вміння використовувати базовий категорійно-понятійний та ґрунтовно відповів на всі додаткові питання.

30-34 бали – студент ґрунтовно висвітлює питання фахової спеціалізації, вибудовує логічну послідовність аргументів; демонструє здатність критично мислити та вміння використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат; аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування про ті чи інші історичні події, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу; відповіді на питання є повними, проте має місце недостатня аргументація положень, сформульованих і висловлених під час відповіді, та нечітке означення сутності альтернативних міркувань з конкретної проблеми; відповіді на додаткові питання надані.

25-29 балів – студент висвітлює значну частину питання фахової спеціалізації; демонструє здатність критично мислити; аргументовано викладає основний матеріал, висловлює свої міркування про ті чи інші історичні події, але припускається певних неточностей і похибок у датах та прізвищах; відповіді на питання є повними, проте мають місце недостатня аргументація положень, несуттєві фактологічні помилки; відповіді на додаткові питання надані.

20-24 балів – студент не повністю розкрив зміст питання фахової спеціалізації; обмежилися посереднім вивченням джерел й опрацюванням рекомендованої літератури; демонструє обмежену здатність критично мислити та фрагментарні вміння використовувати базовий категорійно-понятійний апарат; відповіді на питання є неповними, мають місце недостатня аргументація положень та фактологічні помилки; відповіді на додаткові питання надані частково та є неповними.

15-19 балів – студент розкрив зміст питання фахової спеціалізації на рівні механічного відтворення основних ідей; продемонстрував недостатню здатність критично мислити та фрагментарні вміння використовувати базовий категорійно-понятійний; має мінімальні знання з історіографічних

напрацювань; відповіді на питання є неповними, мають місце помилки; відповіді надані не на всі додаткові питання.

10–14 балів – студент не відповів на питання фахової спеціалізації; продемонстрував відсутність фахових знань; демонструє нездатність критично мислити та недостатні вміння використовувати базовий категорійно-понятійний; в основному знає курс, рекомендовану літературу, але непереконливо відповідає, плутає поняття, невпевнено почувається, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутнім фахом; відповіді на питання позначені суттєвими помилками; відповіді на додаткові питання не надані на всі додаткові питання.

5-9 балів - студент розкрив зміст питання фахової спеціалізації на рівні механічного відтворення основних ідей; продемонстрував обмежені навички у знаннях; вкрай слабо знає загальну літературу курсу, не знає наукових фактів, історичних подій та історичних діячів; відповіді на додаткові питання не надані.

0-4 бали – студент не відповів на питання фахової спеціалізації; не продемонстрував вміння аналізувати історіографічні проблеми; відповіді на додаткові питання не надані; відсутнє загальногуманітарне та наукове мислення, практичними навичками не володіє; часто пропускав лекції та практичні заняття.

Критерії оцінювання результатів підсумкового контролю навчання з навчальної дисципліни

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформується в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали).

Оцінювання рівня та якості знань здобувачів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід в його організації. Оцінюватися може виконання здобувачами відповідних навчальних завдань, під час роботи над якими вони демонструють власне логічно побудоване історичне мислення; розгорнуті й стислі, але конкретні усні відповіді, письмові роботи, доповіді, реферати, виступи у дискусіях тощо.

Оцінка «відмінно» (А) виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 90-100 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- ґрунтовно засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу,

вміють її використовувати для аргументації тих чи інших положень при розкритті змісту відповідної проблеми;

- вільно оперують фактологічною джерельною базою, хронологією, оволоділи відповідною науковою термінологією, що передбачена при засвоєнні даного курсу;

- регулярно, кваліфіковано з використанням матеріалів додаткової літератури виступали на практичних заняттях.

Оцінка «дуже добре» (В) виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 80-89 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність і частково засвоїли матеріал, який дає можливість розуміти процеси розвитку новітніх технологій;

- продемонструвавши знання фактичного матеріалу, орієнтуються в історичних датах, частково володіють відповідною науковою термінологією.

Оцінка «добре» (С) виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 70-79 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність і частково засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу;

- в основному засвоїли матеріал, який дає можливість розуміти процеси розвитку та застосування новітніх технологій;

- продемонструвавши знання фактичного матеріалу, орієнтуються в історичних датах, частково володіють відповідною науковою термінологією.

Оцінка «задовільно» (D) виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 60-69 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не повністю опанували матеріал, передбачений програмою курсу, мають досить поверхневі знання щодо проблем, які вивчалися;

- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій і на семінарських заняттях;

- обмежилися опосередкованим вивченням історичних джерел і мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;

- пасивно поводити себе на семінарських заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи.

Оцінка «достатньо» (E) виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 50-59 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій та на семінарських заняттях;

- обмежилися опосередкованим вивченням історичних джерел і мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;

- пасивно поводити себе на семінарських заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи.

Оцінка «незадовільно» (FX) з можливістю повторного складання виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 35-49 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не відвідували частину лекційних і семінарських занять, не виявили бажання до самостійної роботи,

- не опрацювали рекомендованої літератури, у зв'язку з чим не орієнтуються в історичних процесах.

Оцінка «незадовільно» (F) з обов'язковим повторним курсом виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 1-34 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не виявили набутих мінімальних знань з навчальної дисципліни
- не відвідували лекційних і семінарських занять,
- пасивно поводити себе на семінарських заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи,
- не опрацювали рекомендованої літератури, у зв'язку з чим не орієнтуються в історичних процесах,
- не бажали відповідати на поставленні питання під час проведення семінарських занять, фактично не засвоїли програму курсу

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)														Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів	
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2							40	100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14			T15
	5*			*5		*5 (**8)		*5		*5		*5				5 (**8)

T1, T2 – теми змістових модулів.

*5 балів – під час роботи на семінарському занятті

**8 балів – модуль-контроль

***9 балів - пошукові, дослідницькі й аналітичні роботи (1 робота на семестр)

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим, самостійним, опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

***Перелік запитань для самоконтролю та підсумкового контролю
навчальних досягнень студентів***

Перелік питань для поточного контролю

1. Проаналізуйте причини виникнення державності у східних слов'ян.
2. Чому саме землі полян стали основою, а Київ – столицею держави Рюриковичів?
3. Розкрийте основні тенденції політичного життя русичів у часи правління перших Рюриковичів (від Олега до Святослава).
4. Визначте причини й наслідки хрещення Русі.
5. Порівняйте внутрішню та зовнішню політику князів Олега та Святослава і Володимира та Ярослава. Чим зумовлені виявлені вами якісні відмінності?
6. Чим обумовлено виникнення держави Романовичів?
7. Визначте причини Люблінської унії (1569 р.) між Королівством Польським і Великим князівством Литовським та її наслідки для українських земель.
8. Чому саме в XVI ст., незважаючи на постійну татарську загрозу, відбувається повільне, але невпинне освоєння українцями Північного Причорномор'я?
9. Виявіть спільне та відмінне між феодальною вотчиною XIV-XV ст. та фільварковим господарством феодалів XVI – першої половини XVII ст.
10. Які наслідки поширення фільварків для українського селянства?
11. Охарактеризуйте становище козацтва у Великому князівстві Литовському та Речі Посполитій у XVI – першій половині XVII ст.
12. Охарактеризуйте причини козацько-селянських повстань кінця XVI – першої половини XVII ст. та цілі їх учасників.
13. Проаналізуйте реформаційний рух в українських землях у XVI ст., встановіть причини його виникнення і наслідки розгортання. Чому він тут не набув значного поширення і підтримки низів?
14. Порівняйте становище православної, уніатської та католицької церков в Україні у першій половині XVII ст. Чи забезпечила унія права та привілеї української церкви, рівноправність уніатів і католиків у Речі Посполитій?
15. Яку роль в господарському та культурному житті українських міст відіграло Магдебурзьке право?
16. Визначте основні причини і наслідки постійних турецько-татарських набігів на українські землі.
17. Що дозволяє повстання українців середини XVII ст. проти польської влади й еліти (пануючих станів) трактувати як визвольну й антифеодальну війну? Чи можна розцінювати його як революцію? Обґрунтуйте свою відповідь.
18. Які причини існування в історії України періоду, який образно називають «Руїною»?
19. Які факти свідчать про обмеження автономії Козацької держави (Гетьманщини) російськими царями протягом другої половини XVII ст.?

20. Охарактеризуйте місце та роль усіх станів українського суспільства в Козацькій державі (Гетьманщині).

21. Порівняйте цілі та політичну діяльність Б.Хмельницького, І.Виговського та П.Дорошенка.

22. Які наслідки мав період «Руїни» для української нації, державності та культури?

23. Порівняйте соціально-економічний розвиток Лівобережжя та Правобережжя в кінці XVII – XVIII ст., вкажіть причини суттєвих відмінностей.

24. Зробіть порівняння «Березневих статей» Б.Хмельницького, Гадяцького трактату І.Виговського й Коломацьких статей І.Мазепи.

25. Проаналізуйте і порівняйте місце Запорозької Січі в політичній та економічній системі Речі Посполитої і Російської імперії.

26. Проаналізуйте політичні цілі гетьмана Кирила Розумовського. Чи погоджуєтеся з думкою, що скасування Гетьманщини було історично обумовлено? Аргументуйте.

27. Проаналізуйте основні тенденції соціально-економічного розвитку України в першій половині XIX ст.

28. Обґрунтуйте або заперечте твердження, що політика австрійського та російського урядів щодо українських земель носила колоніальний характер.

29. Розкрийте причини виникнення політичної опозиції російському самодержавству в середовищі дворян східноукраїнських земель.

30. Визначте характерні риси українського національного відродження в кінці XVIII – 30-х рр. XIX ст. Вкажіть на відмінності в його протіканні на західноукраїнських та наддніпрянських землях.

31. Охарактеризуйте програмні вимоги та діяльність Кирило-Мефодіївського братства. Яке його місце в національно-визвольній боротьбі українського народу?

32. Як позначилися реформи Олександра II на соціально-економічному житті Наддніпрянщини. Чи вплинули вони на суспільний рух? Обґрунтуйте.

33. Розкрийте причини масової еміграції українців у кінці XIX – на початку XX ст. Визначте відмінності цього процесу на Наддніпрянській Україні та західноукраїнських землях.

34. Яка роль «Громад» 60-70-х рр. XIX ст. в українському національному русі?

35. Які фактори спричинили політизацію українського національного руху на поч. XX ст.?

36. Охарактеризуйте вплив російської революції 1905-1907 рр. на український національний рух.

37. Розкрийте політичні наміри держав-учасниць Першої світової війни щодо українських земель. Чому війна актуалізувала «українське питання»?

38. Дайте характеристику політичного становища України в березні-жовтні 1917 р. Покажіть політичні сили, які боролися в цей час за владу.

39. Покажіть еволюцію взаємовідносин Центральної Ради з російським керівництвом у березні – грудні 1917 р.

40. Покажіть позитивні й негативні наслідки політики індустріалізації в Україні.

41. Що собою являла політика українізації? Це був вимушений чи закономірний курс Сталіна?

42. Об'єктивні і суб'єктивні передумови колективізації в Україні.

43. Порівняйте політичне і правове становище українських земель в складі СРСР, Польщі, Румунії, Чехословаччини.

44. Проаналізуйте політичні репресії в Україні. Чи мали вони особливості? Чому в Україні вони розпочалися ще у 20-х рр.?

45. Покажіть місце і роль українських земель у планах гітлерівського керівництва напередодні й під час Другої світової війни. Чому ці плани мінялися відповідно до міжнародного становища Німеччини?

46. Визначте позитивні й негативні наслідки радянської західноукраїнських земель.

47. Визначте масштаби втрат України в Другій світовій війні.

48. Покажіть позитивні й негативні наслідки післявоєнної відбудови України.

49. Покажіть закономірність продовження опору УПА у др. пол. 40 – на початку 50-х рр.

50. Чому десталінізація так і не привела до глибоких демократичних перетворень?

51. Порівняйте правозахисний рух Росії й України. В чому причини суттєвих відмінностей?

52. В чому суть українського національного відродження др. пол. 80-х – поч. 90-х рр.?

53. Виявіть кризові явища в економіці України 60-70 рр. ХХ ст.

54. З'ясуйте суть явища «застою» в економіці та політиці УРСР.

55. З'ясуйте внутрішні й зовнішні чинники, які зумовили появу незалежної України.

56. Чим були зумовлені економічні труднощі України у 90-х рр. ХХ ст.

57. Проаналізуйте місце України на міжнародній арені. Чому виникла проблема вибору між Сходом і Заходом?

58. Україна в боротьбі за власну державність в ХХІ ст.

Перелік питань для підсумкового контролю

1. Визначте місце і роль перших руських князів у розбудові Київської Русі: від Олега до Святослава (включно).

2. Визначте напрямки внутрішньої та зовнішньої політики князя Володимира Святого.

3. Охарактеризуйте процес прийняття християнства на Русі та його значення для культурного розвитку Русі.

4. Обґрунтуйте суть розквіту Київської держави в період правління Ярослава Мудрого.

5. Проаналізуйте систему престолонаслідування князя Ярослава Мудрого.

6. Дайте оцінку правління «тріумвірату» Ярославичів.
7. Висвітліть передумови, причини, основні рішення та наслідки Любецького з'їзду князів.
8. Визначте напрямки внутрішньої та зовнішньої політики князя Володимира Мономаха в першій половині XII ст.
9. Висвітліть боротьбу Русі проти татаро-монгольських завойовників.
10. Охарактеризуйте культуру Київської Русі.
11. Охарактеризуйте основні напрямки державної діяльності князя та короля Данила Романовича.
12. Простежте історичний розвиток «Королівства Русі» після смерті Данила Романовича.
13. Охарактеризуйте політику Великого князівства Литовського щодо українських земель в XIV ст.
14. З'ясуйте основні умови Люблінської унії та її наслідки для українських земель.
15. Визначте причини, мету, суть і наслідки Берестейської церковної унії.
16. З'ясуйте причини виникнення козацтва, його заняття, побут, звичаї.
17. Проаналізуйте особливості заснування Запорозької Січі: час виникнення, місцезнаходження, кількість та устрій.
18. Охарактеризуйте причини, хід і наслідки селянсько-козацьких повстань кінця XVI – початку XVII ст.
19. Порівняйте суспільно-політичне становище реєстрового та січового козака.
20. Розкрийте суть боротьби запорізьких козаків проти турків і татар в середині XVI – першій чверті XVII ст.
21. Дайте оцінку діяльності П. Сагайдачного. З'ясуйте причини, хід і наслідки Хотинської війни 1621 р.
22. Розкрийте суть та оцініть зміст «Ординації Війська Запорозького».
23. Проаналізуйте причини, початок і перші перемоги 1648 р. у час «козацької революції» Б. Хмельницького.
24. Проаналізуйте процес формування козацької держави в ході «Хмельниччини» середини XVII ст.
25. Охарактеризуйте воєнні дії 1649–1653 рр. та порівняйте умови Зборівського миру та Білоцерківського козацько-польського договору.
26. Висвітліть перебіг Переяславської ради та основні положення «Березневих статей» у 1654 р.
27. Висвітліть основні моменти боротьби за владу в Гетьманській державі після смерті Б. Хмельницького. Дайте оцінку діяльності гетьмана І. Виговського та «Гадяцькому трактату».
28. З'ясуйте обставини поділу Гетьманщини на Правобережну й Лівобережну в період «Руїни». «Чорна рада» в Ніжині 1663 р.
29. Чи можна вважати І. Мазепу «зрадником» московської держави? Відповідь обґрунтувати.
30. З'ясуйте роль Острозької та Києво-Могилянської Академії в культурно-освітньому житті України.

31. Дайте оцінку діяльності гетьмана в еміграції П. Орлика та його «Конституції».

32. Розкрийте причини ліквідації інституту гетьманства 1764 р. та Запорізької Січі 1775 р.

33. Охарактеризуйте зміни у територіально-адміністративному становищі українських земель в останній чверті XVIII ст. (Поділи Речі Посполитої, приєднання Криму).

34. Проаналізуйте особливості діяльності масонських лож та руху декабристів в Україні.

35. Дайте оцінку діяльності Кирило-Мефодіївського товариства, його програмних документів в культурно-освітньому русі України.

36. Висвітліть значення діяльності «Руської трійці».

37. Проаналізуйте революційні події 1848–1849 рр. на західноукраїнських землях. Головна Руська Рада.

38. Вкажіть і охарактеризуйте реформи 60–70-х років XIX ст. та особливості їх впровадження в Україні.

39. Розкрийте особливості формування української ідентичності у час «національного відродження» XIX ст.

40. Проаналізуйте становище України в період Першої російської революції 1905–1907 рр. та перший парламентський досвід для українців.

41. Висвітліть становище українських земель у роки Першої світової війни.

42. Визначте передумови утворення Центральної Ради, проаналізуйте її Перший та Другий Універсали.

43. Охарактеризуйте діяльність УНР в листопаді 1917 – квітні 1918 р. Дайте оцінку Третьому та Четвертому Універсалам Центральної Ради.

44. З'ясуйте становище України за гетьманування П. Скоропадського (1918 р.) та його роль в культурно-освітньому будівництві Української держави.

45. Проаналізуйте діяльність Директорії, особливості відродження та занепаду УНР.

46. З'ясуйте обставини становлення та причини поразки ЗУНР, значення злуки УНР та ЗУНР.

47. З'ясуйте становище України у період нової економічної політики (1921–1927 рр.) та розкрийте процес входження України до складу СРСР.

48. Проаналізуйте особливості індустріалізації в Україні в 30-ті роки XX ст.

49. Розкрийте причини, хід, характер і наслідки колективізації в Україні.

50. Розкрийте причини голодомору в Україні в 1932–1933 рр. та його згубні наслідки.

51. Розкрийте перебіг перших боїв і причини невдач Червоної армії в 1941 р.

52. Розкрийте хід вигнання з українських земель нацистських загарбників (1943–1944 рр.). Радянські наступальні військові операції.

53. Висвітліть політику «радянзації»: соціально-економічні та суспільно-політичні зміни в західних областях України у 1946–1953 рр.

54. З'ясуйте особливості післявоєнної відбудови в Україні в 1946–1953 рр.

55. З'ясуйте суть і прояви хрущовської «відлиги» в Україні (1953–1964 рр.).

56. Охарактеризуйте українську культуру в 60–80-х роках ХХ ст. «шестидесятництво» і дисидентський рух в Україні.

57. Охарактеризуйте суспільно-політичне і національно-культурне життя України у 1985 – серпні 1991 рр., що свідчили про кризу тоталітарної системи.

58. Визначте особливості «Горбачовської перебудови».

59. Розкрийте обставини проголошення та значення Акту незалежності України.

60. Визначте особливості політичного розвитку незалежної України у 90-х – початку 2000-х рр.

Зарахування результатів неформальної освіти

Здобувач вищої освіти має право на участь у неформальній/інформальній освіті.

У межах поточного контролю до рейтингу студента можуть зараховуватися додаткові бали за умови наявності у нього сертифікату про результати неформальної/інформальної освіти з проблеми, що відповідає тематиці курсу (*«Порядок визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти»*)

(<https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf>).

Викладач враховує додаткові бали, отримані через неформальну освіту, до загальної суми балів, набраної з освітньої компоненти, за умови, що результати з проблеми відповідають тематиці курсу та отримані на освітніх платформах «Prometheus», «EdEra», «Всеосвіта», «Освіта UA» та ін.

Критерії оцінювання неформальної/інформальної освіти студентів

Кількість балів, що зараховується студенту, залежить від обсягу здобутих кредитів та отриманих результатів навчання, однак становить не більше 20% (20 балів) від загальної кількості балів за курс (100 балів за системою ЄКТС).

Якщо студент пройшов двогодинний курс та має підтвердження у вигляді сертифікату він, відповідно, може отримати 2 бали, тригодинний – 3 бали тощо.

Рекомендована література

Основна

7.1. Науково-методичний доробок викладачів, які забезпечують викладання навчальної дисципліни «Актуальні питання історії та культури України».

1. Бойко О. Історія України. 8-ме видання, перероблене, доповнене. Київ: Академія, 2021. 640 с.
2. Вербицька П. В., Хома І. Я. Історія української культури: європейський контекст: навч. посібник. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 301 с.
3. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX століття. К.: Генеза, 2019. 656 с.
4. Історія України з найдавніших часів до наших днів. Практикум для студентів неспеціальних факультетів: Навч. посібник. 4-те вид., доп. Гриф МОНУ / Упор.: Герегова С.В., Гуйванюк М.Р., Скорейко Г.М. Чернівці: Наші книги, 2012.
5. Історія України та її державності. Львів: Бескид. 2021.
6. Методичні рекомендації для семінарських занять та самостійної роботи студентів з курсу «Історія української культури», друге видання, доп. / Укл. Герегова С.В., Суровцев О.А. Чернівці: Наші книги, 2013.
7. Методичні рекомендації з курсу історії України для студентів неспеціальних факультетів / Укл.: Яценюк Г.М., Дробіна Л.М. Чернівці, 2014.
8. Плохій С. Брама Європи: Історія України від скіфських воєн до незалежності. Посібник. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2022. 512 с.
9. Мицик Ю., Бажан О., Власов В. Історія України. 3-є вид. доповнене і перероблене. Київ, 2022.
10. Мицик Ю., Бажан О., Власов В. Історія України. 3-є вид. доповнене і перероблене. Київ, 2022.
11. Харькова Н. Історія України: опорний конспект. Повний курс у 49 таблицях. Київ: Навч.книга Богдан, 2018, 156 с.
12. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. К.: Генеза, 2005.

Додаткова

1. Велика війна 1914–1918 рр. і Україна. У 2-х книгах. Кн.1: Історичні нариси / Упорядн. О. Реєнт; Ред. кол.: В. А. Смолій (голова). НАН України. Інститут історії України. К.: ТОВ Вид-во «КЛЮ», 2014. 784 с.
2. Бажан О., Мицик Ю. Від трипільців до кіборгів. Коротка історія України. Київ: Видавництво Клію, 2020. 688 с.
3. Голубець М. Велика історія України. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 400 с.
4. Енциклопедія історії України. В 10-ти томах. Київ: Наукова думка, 2003-2013.

5. Павлова О., Мельничук Т. Історія української культури. Київ: Центр навч.літ-ри, 2019. 340 с.
6. Патриляк І. Тотальна війна на винищення: окупаційний режим Німеччини та її союзників в Україні (1941–1944 рр.).
7. Від Рейхстагу до Іводзіми. Україна та українці у Другій світовій. Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2017.
8. Плохій С. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій – К.: Лауріус, 2013.
9. Плохій С. Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі. К.: Критика, 2015.
10. Плохій С. Російсько-українська війна: повернення історії. Харків: КСД, 2023.
11. Попович М. В. Нарис історії культури України / 2-ге вид., допов. Київ: АртЕк, 2017. 730 с.
12. Сергійчук В. Нариси з історії України. К. 2022.
13. Скакальська І. Практикум з історії України модерної епохи (XIX - XXI ст.). Видавництво КНТ, 2021. 158 с.
14. Снайдер Т. Крижаві землі. К.: Грані-Т, 2011.
15. Снайдер Т. Перетворення націй. К.: Дух і літера, 2016.
16. Снайдер Т. Чорна земля. Голокост як історія і застереження. К.: Медуза, 2017.
17. Турченко Ф., Каганов Ю., Турченко Г. Історія України (1914–1945). Київ: Гельветика, 2021. 368 с.
18. Субтельний О. Україна: Історія. Київ: Либідь, 2013.
19. Україна. Хроніка історичних подій. Атлас / Упоряд. Д. Ісаєв. Київ: Картографія, 2016. 128 с.
20. Филипчук О.М. Studia Byzantino-Rossica. Експансія, війна та соціальні зміни. Чернівці: Книги –XXI, 2013.
21. Щербак Ю. Вбити імперію зла: Росія – вічний ворог України. К.: Дух і літера, 2023. 296 с.
22. Юрій М. Соціокультурний світ України. К.: Кондор, 2004. 780 с.

8. Інформаційні електронні ресурси.

1. Висоцький О. Ю. Історія української культури: Навчальний посібник. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. 130 с. URL: <http://www.nbu.gov.ua/books/2009/09vojiuk.pdf>
2. Денисов Я.Я., Макаруч О.Г. Українська та зарубіжна культура: Навчально-методичний посібник. Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2004. URL: <http://nkckhust.dyndns.org/elibrary/library/books/40436/maket.pdf>
3. Енциклопедія історії України. URL: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU>
4. Журнал «Народна творчість та етнографія» URL: <http://etno.kyiv.uar.net/vyd/nartv/2004/journ2004.html>

5. Історія України VIII – XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації URL: www.izbornyk.org.ua
6. Історія та гуманітарні дисципліни. URL: <https://ukrhist.at.ua/>
7. «Ізборник» – Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: www.litopys.org.ua.
8. Історія української культури у п'яти томах. т 2 (Українська культура XIII – першої половини XVII століть). К.: Наукова думка, 2001. URL: <http://izbornyk.org.ua/istkult2/ikult2.htm>
9. Карцев А.С. Формування української особистості: духовно-ментальні фактори в контексті сучасності. URL: http://www.iai.donetsk.ua/_u/iai/dtp/CONF/1
10. Незалежний інформаційно-освітній ресурс студентів Києво-Могилянської академії. URL: <http://www.haidamaka.org.ua>
11. Українська етнографія. URL: <http://etno.uaweb.org/>
12. <http://www.history.org.ua>
13. <http://www.history.com.ua>
14. <http://litopys.org.ua>
15. <http://ukrhist.at.ua>
16. <http://incognita.day.kiev.ua>
17. <http://www.istpravda.com.ua>

Політика академічної доброчесності

Зважаючи на актуальність академічної доброчесності в ЗВО України, всі письмові (друковані) роботи підлягають перевірці наявності запозичень (плагіату). Процедура перевірки визначено:

- «Положенням про виявлення та запобігання академічному плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/media/f5e1eobm/polozhennya-pro-zapobihannia-plahiatu_2024.pdf

- «Правилами академічної доброчесності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/media/lnojdab4/pravyly-akademichnoi-dobrochesnosti.pdf>.

Вони розкривають сутність академічної доброчесності та встановлюють вимоги до відповідальної академічної поведінки студентів вищих навчальних закладів, які зобов'язані дотримуватися відповідних стандартів, правил та етики. Існуюча процедура перевірки унікальності робіт дозволяє студенту використовувати безкоштовні та платні (за бажанням) інтернет-ресурси, а також ресурси для перевірки, доступні в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича.

З принципами академічної доброчесності, видами недоброчесної академічної поведінки наслідків такої поведінки, здобувачі можуть ознайомитися у Законі України «Про освіту» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>), а саме у ст. 42 цього Закону, яка визначає, що «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів

та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень». Порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат; самоплагіат; фабрикація; фальсифікація; списування; обман; хабарництво; необ'єктивне оцінювання. За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту); позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.